

EKONOMICKÉ OBORY JSOU POŘÁD ZAJÍMAVOU VOLBOU

S uplatněním jejich absolventů vůbec není problém

V popředí veřejného zájmu jsou dnes technika a řemesla, kdežto ekonomické zaměření maturitních studií jako by ani neexistovalo. A když o něm padne na nějakém zaměstnavatelském fóru zmínka, pak většinou v negativním kontextu. Je to ale vůči ekonomickým oborům spravedlivé?

Vlastně jsou dnes první na ráně. Ekonomické středoškolské obory. Všeobjímající podpora poskytovaná státem, kraji a také zaměstnavatelskými svazy se soustřeďuje povětšinou do oborů technických a řemeslných. Možná je ale škoda, že na ekonomické obory zapomíná. Vždyť už na sklonku poslední globální krize se začalo říkat, že kdyby se poctivě ekonomické obory podporovaly systematicky během uplynulých desetiletí, nemusela česká ekonomika v souboji s okolní recesí dopadnout tak bídě.

Nicméně teď už je krize pryč (byť se zdá, že dosavadní roky konjunktury zřejmě již brzy vystřídá období určitého ochlazení) a nezaměstnanost v podstatě z trhu práce vymizela, a to jsou možná důvody, proč o perspektivách ekonomických oborů, přestože jejich žáci tvoří největší skupinu mezi středoškoláky-maturanty, není slyšet už vůbec.

Dalším důvodem ale také je, že těmto oborům chybí dominantní sociální partner typu hospodářské komory nebo Svazu průmyslu a dopravy, které zaštiťují technické a řemeslné obory. Funguje tu sice například Svaz účetních či různé ekonomické či finanční spolky, síla jejich hlasu je však malá, čemuž pak bohužel odpovídá i úroveň zájmu, který někdy projevují o dění v odborném školství.

Dobrá perspektiva

Po léta platí, že absolventi ekonomických oborů (přesněji jde výhradně o maturitní obory čtyřleté, tedy o Obchodní akademii a Ekonomiku a podnikání, a tříletou nástavbu Podnikání, avšak obor Ekonomické lyceum již do této skupiny nepatří) současně mají i nemají problém s uplatněním. Statistické údaje uvedeme později, nicméně faktem je, že absolventi nástavby jsou na tom s uplatněním o něco hůř než absolventi obou čtyřletých oborů.

I tyto dva obory však musíme rozlišit, neboť, jak ukazují zkušenosti ze škol a dřívější statistiky, absolventi oboru Ekonomika a podnikání (v mnoha jeho zaměřeních od ekonomického přes strojírenské až třeba po stavební) jsou uplatnitelní o malý kus hůř než absolventi obchodek. Nicméně pro fanoušky technického vzdělávání i tento obor nabízený obvykle průmyslovkami díky svému přesahu do další profese umožněnému systémem RVP – ŠVP může být dalším řešením jak přitáhnout žáky k technice, ale zároveň neztratit ekonomický obsah výuky. Na rozdíl od Obchodní akademie je tento obojaký obor přijímán také obojace, má zaryté odpůrce i skalní příznivce.

Co se týče absolventů Obchodní akademie, drtivá většina z nich se uplatní naprosto bez problémů, tedy přesněji mluvíme o těch pár procentech žáků, kteří nepokračují dál v terciárním sektoru vzdělávání. Ředitelé obchodek už dlouho zdůrazňují, že tento obor poskytuje kvalitní vzdělání s nejširším základem na praxi, má velmi solidní odbornou složku – důkladné základy účetnictví, daní, podnikové ekonomiky, součástí je i zpracování textů na počítači. A samozřejmě fiktivní firma, která je pevnou součástí výuky a je vyloženě postavena na praktických věcech – studenti díky neustálým změnám zákonů soustavně studují, zvykají si na to, že je nutné dál se učit...

O všeobecných předmětech asi ani nemá cenu se příliš zmiňovat. Koneckonců ne nadarmo se o ochodkách říká, že jsou ekonomicky zaměřenými gymnázii (ještě větší pravda je to samozřejmě o ekonomických lyceích), které své svěřence kvalitně připraví pro studium na vysoké škole (obvykle ekonomického směru). I proto ve třídách označených zkratkou OA najdeme velké procento těch žáků, pro něž byl tento obor v přijímacím klání druhou volbou po gymnáziu.

Důkazem kvality obvykle bývají nějaká čísla. Tentokrát mohou přesvědčit tabulky Cermatu. Je z nich zřejmé, že ekonomické obory jsou na tom z hlediska neúspěšnosti maturantů ze všech odborných škol nejlépe – každoročně se umísťují za gymnázii

matejknezevic / Shutterstock

i g h t p o e t / shutterstock

a obory lyceí. Opět s výjimkou nástaveb, které s přehledem dopadají úplně nejhůř. Jde o známý fakt, který je dán výběrem uchazečů (absolventů tříletých učebních oborů) a mírou jejich studijní motivace.

Je na místě upřesnit, že jde o úspěšnost ve společné, tedy všeobecné části maturit. Zajímavé je, že v případě školní vypadají výsledky úplně jinak – ekonomické obory jsou téměř na chvostu, dokonce je předhánějí i nástavby. Tato skutečnost se samozřejmě dá vykládat různě, například větší přísností učitelů odborných předmětů na obchodních akademiích a naopak obecně horšími výsledky žáků technických škol, v nichž studují – na stejných chodbách – i žáci oboru Ekonomika a podni-

nizace ve firmách a institucích působících v této oblasti i podmínky a fungování trhu obecně. V ekonomické struktuře předtím zcela chyběly firmy z takzvaného progresivního terciáru (leasingové společnosti, investiční společnosti, realitní kanceláře, poradenské firmy, auditorské společnosti a jiné)... A ty hledaly nové a kvalifikované lidi. Školy jim je měly opatřit.

Na začátku tohoto desetiletí ale došlo k výraznému posunu. Dramaticky se snižující počet dětí i negativní faktor potřeb trhu práce (značné nasycení těmito absolventy) donutily některé kraje k poměrně razantním regulačním opatřením. Prvním a logickým krokem byla institucionální optimalizace, která mnohde stále ještě pokračuje.

cestu nejmenšího odporu. Škrtat kapacity ve vodách gymnázií anebo technických a řemeslných oborů bývá hodně nekomfortní, ba přímo konfliktní způsob řešení.

Ostatně po roce 2010 se na této vlně svezla optimalizace i nástavbového oboru Podnikání, který po zásahu krajů přestaly nabízet desítky středních škol, a hlavně redukce klasického maturitního oboru Ekonomika a podnikání, do jehož rámcového vzdělávacího programu se kdysi po kurikulární reformě sloučilo mnoho odborných oborů s ekonomickým zaměřením. Jeho „ekonomicko-úřednicko-obchodní“ profil však byl trnem v oku krajům, které preferují jiné obory.

V současnosti tento maturitní obor nabízí například dvě střední školy v Libereckém a dvě v Karlovarském kraji, v Olomouckém a Pardubickém kraji tři školy a zhruba do deseti škol v ostatních krajích, s výjimkou Prahy (19 škol) a Středočeského kraje (16 škol).

Z mnoha prohlášených zástupců zaměstnavatelských svazů plyne, že první, kdo opustí řady zaměstnanců v případě, že se firmy dostanou do červených čísel, budou ti z administrativy – proto se dá pochopit opatrnost krajů v podpoře ekonomických oborů. Na druhé straně přímo z ekonomicky zaměřených škol negativní signály, co se případně zhoršující se zaměstnanosti týče, nepřicházejí. Ředitelé obchodních akademií upozorňují, že škála profesí, které může vykonávat dejme tomu strojař nebo elektrikář, je svým způsobem limitovaná, kdežto absolvent například oboru Obchodní akademie je v tomto ohledu flexibilnější a může nastoupit do širší škály povolání od administrativy a účetnictví ▶

„ Absolvent například oboru Obchodní akademie je v tomto ohledu flexibilnější a může nastoupit do širší škály povolání od administrativy a účetnictví přes bankovníctví až po obchod.

kání (statistiky absolventy obou oborů nerozlišují).

Redukční zásahy

Devadesátá léta minulého století byla doslova rájem ekonomických a „manažerských“ oborů, které se otvíraly prakticky živelně na spoustě středních škol stávajících i nově vznikajících. V této rozhárané době si zaměstnavatelé vytvořili vůči těmto oborům nesprávně označovaným jako manažerské těžko překonatelný distanc, který do jisté míry přetrvává doposud.

Na druhé straně tehdejší kapacitní boom byl pochopitelný. Začátkem 90. let přece vznikla celá řada nových služeb a produktů, změnila se požadavky na odbornost pracovníků a celkové fungování a orga-

Jejím typickým projevem bylo převedení samostatné obchodní akademie pod křídla nedalekého gymnázia. Kritikové o této metodě říkají, že je z pohledu ekonomických úspor pouze kosmetická, protože obvykle obě školy zůstávají v původních budovách a učí ve stejném kantorském obsazení, a tak se vlastně ušetří jen na jednom ředitelském platu. Naopak jedině, co se tímto opatřením dosáhne, je oslabení odborného vedení, které akcentuje význam napojení výuky na praxi, a ve výsledku převáží tendence ke všeobecnému pohledu.

Faktem je, že ekonomické obory jsou z tohoto pohledu takřkajíc nejvíc na očích. Když krajští politikové hledají možnosti, jak snížit celkovou (obvykle dosti předimenzovanou) síť středních škol a oborů, volí často

Kde se absolventi uplatní?

Ekonomika a podnikání: Absolventi jsou kvalifikovaní středoškolští pracovníci, kteří zajišťují chod ekonomického, obchodního nebo personálního úseku organizace. Mohou se uplatnit ve finančním sektoru nebo v organizacích státní správy a samosprávy. Jejich uplatnění se odvíjí od profilace oboru, proto je důležité se před přijímacím řízením s ním seznámit. Absolventi mohou pokračovat ve studiu na vyšších odborných školách nebo vysokých školách, zejména v oborech skupiny ekonomika a administrativa, ale i v oborech ze skupiny

gastronomie, hotelnictví a turismus nebo právo, právní a veřejnosprávní činnosti. Příbuznými obory jsou i obory ze skupiny podnikání v oborech a odvětvích. Mohou studovat i pedagogické a učitelské obory na vysokých školách, obory z oblasti společenských věd nebo gastronomie, hotelnictví a turismu.

Obchodní akademie: Absolvent se uplatní na trhu práce především v ekonomické sféře jako ekonom, účetní, finanční referent, referent marketingu, asistent, sekretářka, obchodní zástupce, referent

ve státní správě, bankovní a pojišťovací pracovník a v dalších ekonomicko-administrativních funkcích a pozicích. Absolvent má vytvořeny předpoklady pro rozvíjení vlastních podnikatelských aktivit. Absolventi mohou pokračovat ve studiu na vyšších odborných školách v oborech pedagogika, učitelství a sociální péče nebo na vysokých školách ze skupiny ekonomika a administrativa, ale i obory z oblasti gastronomie, hotelnictví a turismu. Poměrně úspěšní mohou být i při studiu oborů právo, právní a veřejnosprávní činnosti.

► přes bankovníctví až po obchod. A také tak činí.

Problém nástaveb

Obecně vzato ačkoli počet žáků vstupujících do středních škol pomalu, ale jistě vystupuje ze záporných demografických čísel, pro nástavby, mezi nimiž dominuje právě obor Podnikání, to jakoby neplatí. Ty totiž hlásí setrvalý pokles daný zejména strachem z neúspěchu u maturit.

Podívejme se na následující časovou řadu končící rokem 2018. Podle statistik Národního ústavu pro vzdělávání bylo do nástavbového studia přijato nejvíce žáků v denní formě v hodně vzdáleném školním roce 2003/2004, a to téměř 12 tisíc. Od té doby to už bylo jenom horší, zvláště po roce 2012 je z tabulek zřejmý opravdu výrazný pokles. Jen pro srovnání, v minulém školním roce bylo do nástaveb přijato zhruba 4,5 tisíce žáků v denní formě, což představuje například oproti školnímu roku 2008/2009 pokles o 55

procent, v jiných formách studia pak dokonce o 79 procent. Tento pokles je o to markantnější, uvědomíme-li si, že téměř 30 procent přijatých studium nedokončí – buď studium přeruší, nebo propadnou u maturity.

„Do nástavbového studia v jiných formách studia, převážně do dálkové formy studia, byl dříve přijímán velký počet žáků, srovnatelný s počtem přijímaných k dennímu studiu. Počet přihlášených i zde výrazně klesá, počet těch, kteří studium neukončí, dosahuje asi 40 procent přijatých v denním a 50 procent v jiných formách studia.“

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně těm vyučeným absolventům, kteří se po vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má značný význam, protože vzdělání v učebních oborech pak není uzavřenou vzdělávací cestou. Ke studiu v terciárním vzdělávání je jich následně přijímáno asi

35 procent, značná je však jejich studijní neúspěšnost (60 %). Uvedená možnost je důležitá pro získávání zájemců o vyučení. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí (jak nástavbové, tak terciární), absolvování i části vzdělávání zvyšuje jejich vzdělanost,“ říká analýza NÚV.

NÚV ale rovněž zdůrazňuje význam nástavbového oboru Podnikání, který přitom některé kraje, jak bylo zmíněno, výrazně utlumovaly a který se nejvíce podílí na neúspěšnosti žáků ekonomických oborů u maturit (a který také dělá těžkou hlavu všem, kteří se snaží o reformu maturit). Rozvoj podnikatelských dovedností vyučených je prý v zájmu naší společnosti. Fakt, že do něj vstupuje asi 60 procent ze všech přijatých do nástavbových oborů, připisuje ústav tomu, že v mnoha školách není v učebních oborech dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím nástavbovém oboru.

lightpoet/Shutterstock

Na druhou stranu absolventi nástaveb, a tedy i oboru Podnikání, který co do podílu na celkovém počtu ukrajuje neuvěřitelných 65 procent, vykazují poměrně vysokou nezaměstnanost. Ale při bližším pohledu se ukazuje, že jde o hodně relativní čísla. Míra nezaměstnanosti u této kategorie žáků letos v dubnu činila 4,5 procenta, což představuje meziroční pokles o 0,8 procentního bodu, v případě oboru Podnikání jde o 5,2 procenta, tedy třetí nehorší po oborech uměleckých a oborech osobních služeb. Nicméně je důležité si uvědomit, že tato hodnota je sama o sobě velmi nízká a také – koho se vlastně týká. V Podnikání absolvovalo loni 1040 žáků, letos v dubnu úřady práce evidovaly 73 absolventů všech nástaveb, z toho bylo 54 právě z našeho, mezi nástavbami dominantního oboru. V podstatě jde o zanedbatelná čísla.

Řeč čísel

Jde o zajímavé údaje a můžeme v jejich výčtu pokračovat. Jedna věc jsou názory škol, podniků či strategické cílení státu či krajů. Druhá jsou pak tvrdá data. Jak se potkávají

statistiky s představami veřejnosti o perspektivách ekonomických oborů?

O počtu přijímaných do nástavby jsme hovořili, jak je to ale v tomto ohledu s naší dvou oborovou skupinou Ekonomika a administrativa? Do oborů Obchodní akademie a Ekonomika a podnikání bylo loni přijato 6774 žáků, což z nich dělá obory s největším počtem žáků mířících k maturitě. Do informatiky bylo přijato téměř 4000 žáků, lycea přijala 3847 žáků a zdravotní 3636 žáků. Solidní výsledek ekonomických oborů, přesto nemá kladné znaménko. Jde o pomalý, leč dlouhodobý pokles.

Co se týče absolventské nezaměstnanosti žáků klasických maturitních oborů (M), je skutečnost následující: míra nezaměstnanosti letos v dubnu činila pouhých 3,8 procenta. Meziročně jde v podstatě o setrvalý stav, který se dá početně vyjádřit následovně – ročně kanceláře pracovních úřadů navštíví a zapíše se do evidence zhruba tisícovka mladých lidí. Pokud se na tato čísla podíváme v oborovém členění, vyjde nám (když pomineme obory s počty absolventů v řádu jednotlivců), že nejnižší nezaměstnanost mají obory lycea a obory zdravotnické (mírně přes 2 procenta). Naopak nejvyšší hodnoty byly zaznamenány (když opět pomineme máločetné obory) u informačních oborů (5,4 procenta)

a právě u skupiny oborů Ekonomika a administrativa (5,1 procenta).

Co těchto čísel vyplývá? Podobně jako u Podnikání prakticky nic, absolventská nezaměstnanost v podstatě přestala být problémem stejně jako nezaměstnanost celé dospělé populace. Vždyť například v roce 2013 míra nezaměstnanosti maturantů kategorie M činila 14,8 procent a v kategorii našich ekonomických oborů pak 16,8 procent! To byla jiná káva. Od té doby míra setrvale klesá. Na druhé straně tato čísla také mohou znamenat potvrzení správnosti krajských školských politik. Můžeme o tom sice jen spekulovat, ale je dost pravděpodobné, že nebytí optimalizačních zásahů ze strany krajů zejména do kapacit nástavbového oboru Podnikání a čtyřletého oboru Ekonomika a podnikání, mohla být právě zmíněná čísla mnohem horší.

Poměrně úspěšní jsou absolventi skupiny oborů Ekonomika a administrativa také v oblasti přijímání do terciárního sektoru vzdělávání (škoda jen že statistiky také v tomto ohledu nerozlišují mezi Obchodní akademií a Ekonomikou a podnikáním). Čísla říkají, že do terciáru se hlásí 74 procent těchto absolventů, což znamená mírný pokles oproti minulosti (ve školním roce 2014/2015 to bylo 77 procent). Na vošky se přitom hlásí 9 procent absolventů (ve školním roce 2014/2015 to bylo 12 procent).

O studium na vysoké škole projevuje zájem 70 procent absolventů ekonomických oborů středních škol kategorie M, zájem o studium je v posledních čtyřech letech poměrně stabilní (70–71 procent).

Ke studiu v terciárním vzdělávání je bezprostředně po ukončení střední školy přijato 65 procent absolventů. Ke studiu na VOŠ je přijato 8 procent těchto absolventů a ke studiu na vysokých školách 57 procent. Podíl přijatých na VOŠ ve sledovaném období klesá, naopak podíl přijatých ke studiu na vysoké školy vzrostl od roku 2014/15 o 3,5 procentního bodu.

Je logické, že uchazeči z řad absolventů ekonomických oborů kategorie M si při vstupu do terciárního vzdělávání vybírají zejména studium v oborech obdobného zaměření, tedy v oborech ekonomie a ekonomie a administrativa. V porovnání s absolventy ostatních maturitních oborů se navíc častěji hlásí ke studiu dalších společenských oborů, jako jsou sociální vědy, právo, právní a veřejnosprávní činnost a obory z oblasti pedagogiky, učitelství a sociální péče.

Je tedy evidentní, že ekonomické obory právem patří do oborové struktury a že jejich občasná osočování zejména ve vztahu k uplatnitelnosti není na místě.